

Met de wind in de zeilen

De geschiedschrijving over de VOC heeft zich tot nu toe vooral geconcentreerd op de politiek en de activiteiten van de Compagnie en haar employees. De aandacht voor de vele verschuivingen die, buiten toedoen van de VOC, plaatsvonden en die haar falen én succes in grote mate bepaalden, was beperkt. Dit artikel analyseert de achtergronden waartegen de opkomst van de VOC zich afspeelde. Het waren namelijk niet alleen de Hollandse ondernemingslust en koopmansgeest of de daden van krachtige figuren zoals een Jan Pietersz. Coen die van de VOC een succesvolle onderneming maakten. Men moest de wind mee hebben om iets groots te kunnen verrichten.

De eerste Nederlandse ondernemers die hun schepen naar het verre Indië stuurden om specerijen te kopen, hebben zich waarschijnlijk nauwelijks gerealiseerd hoe gecompliceerd het handelsnet was dat zij wilden binnendringen. Het Portugese bestuur, de *Estado da India* (dat wil zeggen de belastingheffing en de militaire macht) en de Portugese privé-handel binnen Azië waren zoveel mogelijk aangepast aan de inheemse handelsstromen. De 'ontdekking' van India door Vasco da Gama in 1498 had al zeer snel geleid tot de vestiging van forten, kerkelijke missies en handelsfactorijen op de belangrijkste knooppunten, zoals Hormuz, Diu, Goa, Cochin, Colombo, Malakka en de Molukken.

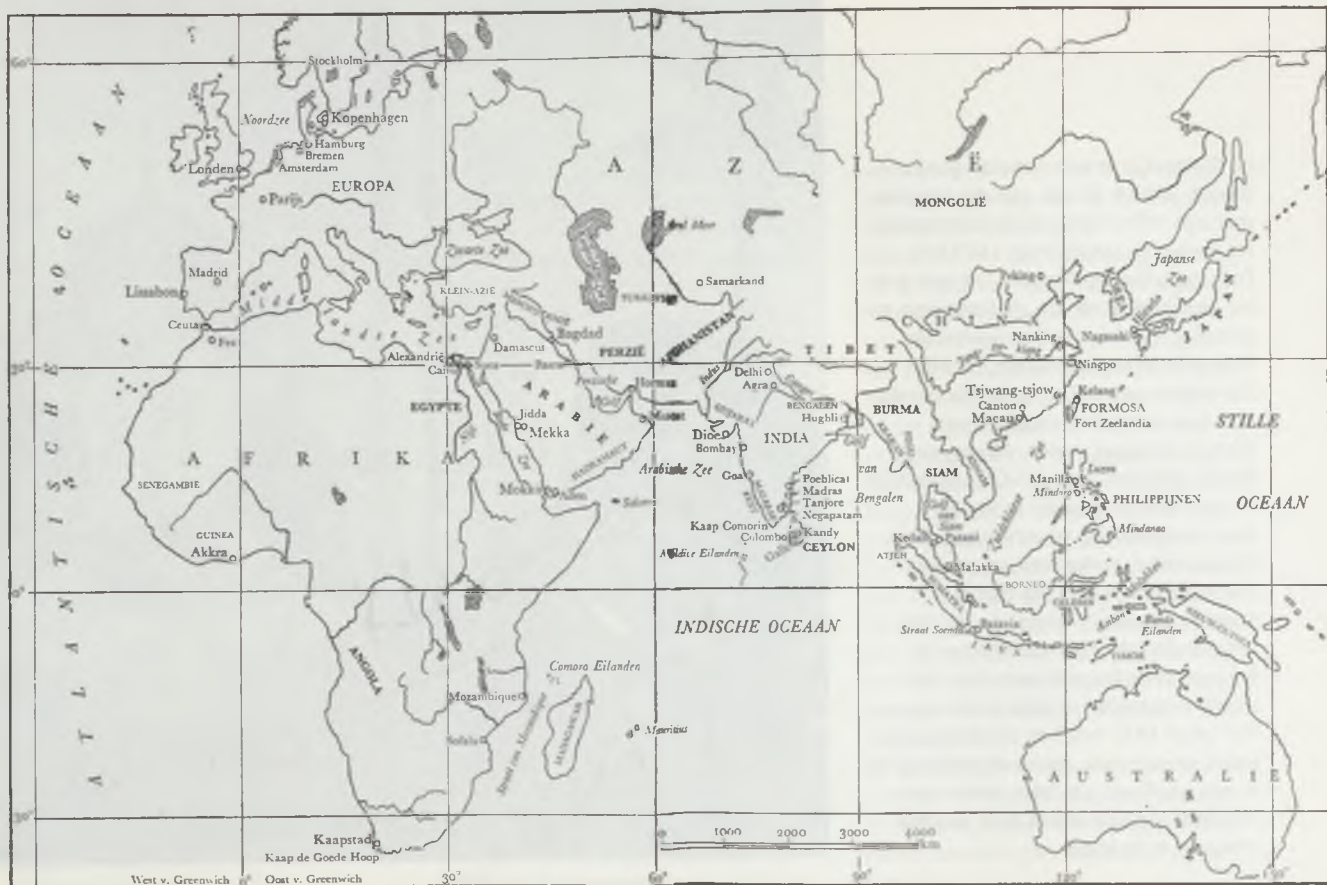
Bovendien vestigden vrije Portugese kooplieden zich langs de oostkust van India en in Birma en in plaatsen zoals Bantam en Macao.

Waar de Portugese maritieme macht een overheersende positie had, werden de zeeroutes tot koninklijk monopolie verklaard en het gebruik ervan verpacht. Het inheemse handelsverkeer werd tevens gedwongen belasting te betalen. Maar waar de *Estado* zwak was konden zowel de inheemse als de Portugese privé-handelaren vrijelijk hun gang gaan.

Halverwege de zestiende eeuw had een verbod van de Chinese keizer op de handel met Japan de Portugezen bovendien een unieke kans gegeven om een monopoliepositie te verwerven en daarnaast vele Japanners tot het katholieke geloof te bekeren. Chinese zijde, goud en keramiek werden in Japan geruild tegen zilver. Deze edelmetalen en goederen werden via Malakka ook naar Goa verscheept.

Het goud gaf toegang tot de Zuid-Indiase binnenlandse markten, onder meer voor de aankoop van diamanten. Het zilver, dat de Portugezen ook uit Europa importeerden, werd in Gujarat omgezet in katoenen stoffen die in Zuid-West-India weer tegen peper geruild konden worden. Katoenen stoffen waren bovendien hét betalingsmiddel ten oosten van Malakka, waar ze werden geruild tegen rijst, kruidnagelen, nootmuskaat en foelie van de Indonesische eilanden of tegen de producten uit het Verre Oosten. Deze specerijen vonden zo eveneens hun weg naar China en Japan.

Vanaf 1571, toen de Spanjaarden zich op de Filippijnen begonnen te vestigen, was het Aziatisch netwerk nog verder uitgebreid met een Zuid-Amerikaanse connectie, waarin vooral de Chinezen hun aandeel kregen met de aanvoer van voedsel, zijde en specerijen naar de Filippijnen, in ruil voor zilver uit Mexico.

De omvang van het arbeidsveld der Oost-Indische Compagnie.

Wat de Portugezen zelf hadden ingebracht was de *Carreira da India*: de vaart rondom Kaap de Goede Hoop. Die creëerde een additionele goederenstroom naar Europa en verving gedurende tientallen jaren zelfs de kamelenroute over land richting Levant. Oorspronkelijk een koninklijk monopolie, was deze vaart naar Azië in 1575 voor het eerst in privé-handen gekomen en tegen het einde van de jaren 1580 in die van Portugese kooplieden. Zij waren voor het merendeel nieuwe christenen, afstammelingen van de joden die zich aan het einde van de vijftiende eeuw tot het christendom hadden bekeerd. Door hun medeburgers, de 'oude christenen', en de inquisitie werden zij met groot wantrouwen bekeken. Daarom waren zij thuis zowel sociaal als in hun bewegingsvrijheid beperkt.

Zij financierden de aankoop van peper voor de Kroon, maar maakten hun echte winsten op katoen, zijde, diamanten, specerijen uit de Molukken en kaneel uit Sri Lanka, waarover zij bij aankomst in Lissabon, voor zover zij aangifte niet konden ontduiken, ongeveer twintig procent invoerrechten betaalden. Een groot deel van hun producten verkochten zij direct of indirect via hun vertegenwoordigers in Antwerpen, dat in 1585 in Spaanse handen gevallen was. Met de daarheen gesluisde inkomsten waren zij in staat

de Genuese bankiers, die financiers van de Spaanse Kroon waren, te assisteren bij de betaling en uitrusting van de Spaanse troepen in de Nederlanden.

De eerste jaren van de VOC

In 1581 werd Philips II uitgeroepen tot Koning van Portugal en als gevolg daarvan kwam Portugal in de Tachtigjarige oorlog formeel aan de kant van Spanje te staan. De Staten-Generaal en Prins Maurits zagen in een eigen handel op Indië vooral een middel om de onderdanen van de koning van Spanje dwars te zitten met kaapvaart en oorlog. Deze motivering was in 1602 dan ook doorslaggevend bij hun beslissing de VOC voor de tijd van 21 jaar een octrooi te verlenen. Hierdoor kreeg de VOC als enige in de Nederlanden (met uitzondering van de Magellaansche Compagnie, die echter binnen vier jaar van haar rechten gebruik moest maken en deze uiteindelijk overdroeg aan de VOC) het recht naar Indië te varen, forten te bouwen, gouverneurs te benoemen, een leger in stand te houden en verdragen te sluiten.

Binnen een jaar ontvingen de Heeren XVII van de Staten-Generaal al opdracht grotere schepen te gebruiken, goed bemand en bewapend, zodat zij niet alleen handel konden drijven, maar ook de 'erfvijand' schade konden berokkenen.

Terwijl de voorcompagnieën van de VOC goede winsten hadden kunnen maken, omdat de *Carreira da India* in de jaren 1590 door een dieptepunt ging, leefde deze ten tijde van de oprichting van de VOC weer op. De VOC kreeg het zwaar. In 1600 arriveerden er plotseling zes Portugese kraken in Lissabon, met zoveel peper aan boord dat de marktprijs aldaar ineens stortte. Vervolgens kwamen er, ondanks vele schipbreuken, gedurende de eerste twee decennia van de zeventiende eeuw ieder jaar twee à drie schepen van gemiddeld ruim elfhonderd ton aan.

Tot 1629 bleven de Portugese kooplieden, al of niet onder dwang, bereid met leningen de vaart naar Azië te financieren, waarbij zij de verliezen op de peper op de koop toenamen. Hun privé-handel was de kurk waarop de Portugese vaart naar India bleef drijven. De door de VOC in Atjeh aangekochte peper moest in Europa concurreren met de door de Portugezen uit India aangevoerde hoeveelheden. Als gevolg hiervan daalde de Amsterdamse marktprijs voor peper tussen 1603 en 1613 met vijfendertig procent. Desondanks bleven grote hoeveelheden specerijen in de pakhuizen liggen.

Kruidnagelen, nootmuskaat en foelie werden alleen op de Molukken en de Banda eilanden geteeld. Geheel in overeenstemming met de opdracht van

de Staten-Generaal en zwaar gesubsidieerd, vertrok Steven van der Haghen met zijn 'offensieve' vloot richting Azië en veroverde tenslotte in 1605 het Portugese fort op Ambon. Dit was echter niet voldoende om de Portugese en Javaanse handel in kruidnagelen via Makassar tegen te houden, terwijl bovendien ook nog Engelse kooplieden zich hier vestigden, nadat ze van Ambon verjaagd waren. Alleen op de Banda-eilanden was de VOC uiteindelijk in staat een monopolie te vestigen door de bevolking te vervangen door Nederlandse 'perkeniers' en arbeidskrachten van buiten het eiland. Voor de aandeelhouders van de VOC betekenden de lage marktprijzen in Europa en de hoge kosten voor het militaire optreden in Azië slecht nieuws. Pas vanaf 1610 werd er dividend uitgekeerd en dan nog zeer onregelmatig en in natura. Twee jaar later bleken driehonderd 'participanten' hun aandeel verkocht te hebben.

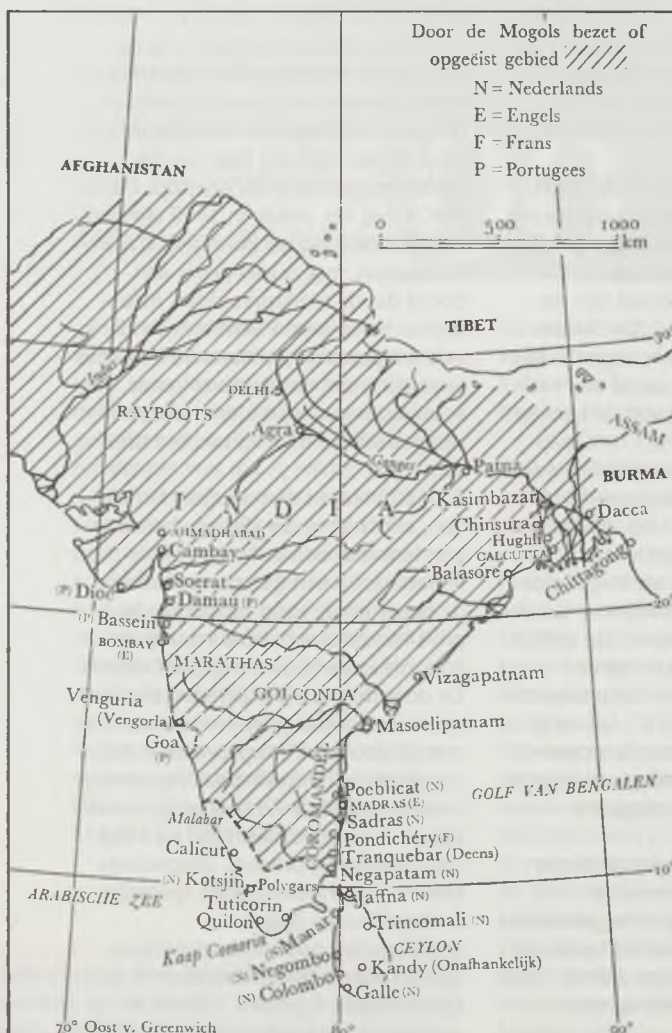
Boven: Vorsten van het Mogolrijk: midden Akbar, die regeerde van 1556 tot 1605, links zijn zoon Jahangir, rechts zijn kleinzoon Shah Jahan, die opdracht gaf tot dit schilderij en bouwde de Taj Mahal. (1631).

Om de vraag naar staatssubsidies te keren, verleende de Staten-Generaal een algemene opdracht tot kaapvaart tegen de Portugezen en Spanjaarden. Hiermee werd de VOC nu ook officieel een kapersbedrijf en kon zij zich vanaf 1620 in dit opzicht gedurende een aantal jaren aan de zijde scharen van de Engelsen. Haar activiteiten strekten zich uit van de kust van Mozambique tot aan Japan, maar uiteindelijk had de kaapvaart weinig effect op de *Carreira da India* en de intra-Aziatische handel. De opbrengst kon slechts een gedeelte van de kosten in Azië dekken.

Het idee dat de *Carreira da India* ten onder ging ten gevolge van Nederlandse of Engelse agressie is een mythe. Over de periode 1591-1630 – waarin 240 schepen uit Lissabon en 136 uit Azië vertrokken en een totaal van 71 schepen verloren ging – waren niet meer dan veertien schepen het slachtoffer van Nederlandse of Engelse kapers.

De jaren 1620

De hoeveelheden zilver die de VOC naar Azië verscheepte, stegen in de jaren 1620 met dertig procent vergeleken met het decennium daarvoor, terwijl tegelijkertijd met een zekere regelmaat dividend werd uitgekeerd. Toch is het voorbarig hieruit te concluderen dat de zaken zowel in Azië als in Europa beter gingen.

Links: Het rijk van de Groot-Mogol en de Europese forten in India en Ceylon, omstreeks 1700. (Kaartjes uit C.R. Boxer, 'Het profijt van de macht'.)

De gouverneur-generaal in de jaren twintig, Jan Pietersz. Coen, was een groot voorstander van een intra-Aziatisch handelsnetwerk. De opbouw daarvan met betrekking tot Japan gaf vooralsnog problemen. Het lukte hem niet daar toegang te krijgen zonder een behoorlijk aandeel te hebben in de Chinese zijdehandel zoals de Portugezen. Zij ruilden zijde tegen Japanse producten. De kaperactiviteiten in de Chinese Zee, het over het algemeen agressieve optreden van de VOC tegenover Chinezen en een mislukte aanval op Macao droegen daar niet toe bij. Ondanks de kolonisatie van het eiland Formosa, dicht bij de Chinese kust, zou het tot 1632 duren voordat de factorij daar winst maakte.

Anders was de situatie in India. Aan de oostelijke Coromandelkust was de VOC al vanaf 1605 actief om toegang te krijgen tot de textiel die onontbeerlijk was voor de handel ten oosten van Malakka. In 1610 kreeg zij het recht er een fort te bouwen. De Gouverneur-Generaal en de Heeren XVII hadden echter weinig vertrouwen in hun vertegenwoordigers daar en verdachten hen ervan zowel in de kaapvaart als in de handel ten eigen voordele samen te werken met de Portugezen. Zij zullen niet ver bezijden de waarheid geweest zijn, want gedurende de jaren 1620 werden van Portugese kant soortgelijke vermoedens geuit.

Aan de westkust van India nam de Engelse Indische Compagnie de leiding. In 1612 kreeg zij toestemming van de Mogols, de nieuwe heersers, in Surat een handelspost te vestigen. In 1620 werd dit recht ook toegekend aan de VOC, waardoor beiden toegang kregen tot de export van textiel en indigo uit Gujarat, die tot dusverre voor de Portugezen gereserveerd was geweest. In 1622 gaven de Engelsen maritieme steun aan Shah Abbas van Perzië, waardoor deze de Portugese nederzetting in Hormuz kon veroveren. Dit maakte de weg vrij voor een Engelse en later ook voor een Nederlandse factorij in Gombroon, het tegenwoordige Bandar Abbas, toen de havenstad van Isfahan. Beide plaatsen waren hoekstenen geweest van het Portugese handels- en belastingstelsel en het verlies van hun unieke positie betekende voor de Portugese privé-handel en de *Estado da India* een zware slag. Gesteld voor de keuze gaven de inheemse toeleveranciers de voorkeur aan de West-Europeanen omdat dezen niet probeerden hun godsdienst op te dringen.

Hoewel de *Carreira da India* in de jaren 1620 door gebrek aan personeel opnieuw in moeilijkheden raakte, profiteerde de VOC hiervan aanvankelijk niet. Met het einde van het Twaalfjarig Bestand werd de subsidiekraan dichtgedraaid en op vereffening van alle uitstaande schulden aangedrongen. Tegelijkertijd eisten de aandeelhouders, nu het einde van het octrooi in zicht kwam, opening van zaken en een afrekening, zodat zij de overgebleven voorraden zouden kunnen verdelen en hun geld terugkrijgen. Verder bleek dat de bewindhebbers zich bepaald niet hadden opgesteld als betrouwbare bestuurders. Praktijken als speculatie in aandelen met voorkennis, het geven van onjuiste informatie over de vooruitzichten van de handel met het doel de markt te manipuleren en het kopen van specerijen direct van de Compagnie tegen een lage prijs, om ze later weer te verkopen met een mooie winst, waren niet ongebruikelijk.

De jaren 1630

Uiteindelijk werd het octrooi toch weer vernieuwd en de bewegingsvrijheid van de bewindhebbers ietwat beperkt. Daarna ontvingen de aandeelhouders hun uitkeringen met meer regelmaat en na 1630 bijna elk jaar. Het feit dat de VOC vanaf 1630 meer

winstgevend werd, was in de eerste plaats het gevolg van de ineenstorting van de *Carreira da India*.

Het einde van het Twaalfjarig Bestand, en de wederopbouw van het leger en de maritieme macht die nodig waren voor een nieuw offensief in Europa brachten dusdanige kosten met zich mee dat de Spaanse Kroon in 1626, onder voorbijgaan van de Genuezen, zich direct tot de Portugese geldschieters in Lissabon en Antwerpen wendde. Stagnatie van de zilverstroom uit Zuid-Amerika, onder meer veroorzaakt door het verlies van een vloot aan Piet Hein, had verder een dusdanig tekort aan zilver tot gevolg dat de Genuezen meenden, gezien de slechte kredietwaardigheid van de Kroon, voor hun leningen een premie van dertig procent te kunnen vragen.

In ruil voor een nieuwe wetgeving, die 'nieuwe christenen' toestond Portugal te verlaten, namen de Portugese kooplieden-bankiers genoegen met vijftien procent.

Dit veroorzaakte een uittocht van Portugezen, met name van degenen die tot dusver de vaart naar India gefinancierd hadden, richting Madrid en Sevilla, waar ze zich als bankier of als handelaar met Zuid-Amerika vestigden. Anderen verspreidden zich verder over het grote Spaanse wereldrijk.

Voor de *Carreira da India* had deze ontwikkeling rampzalige gevolgen. Met de VOC als voorbeeld werd in 1629 nog de Portugese India Compagnie opgericht, maar van de in Portugal achtergebleven kooplieden was er niemand die zijn geld hierin wilde beleggen. Vier jaar later ging deze onderneming ter ziele. De Portugese vaart naar India verloor nog een kleine opleving in de jaren 1640, maar daarna ging het verder bergafwaarts.

Een tweede oorzaak van de verbeterde bedrijfsresultaten van de VOC waren de politieke ontwikkelingen in Azië. In India had de voortgaande expansie van het Mogol-rijk tot gevolg, dat vele verdragen van de Portugezen met de lokale vorsten op losse schroeven kwamen te staan.

Dit creëerde voor de VOC ruimte om haar diensten aan te bieden in ruil voor het recht factorijen te vestigen. In 1636 kreeg zij het recht van vrije doorvaart en handel in Bengalen, en in 1637 gaf de vorst van Bijapur toestemming om Vengurla als verversingsstation en handelspost te gebruiken.

Europese missionarissen in Japan, geschilderd door een Japanse kunstenaar; links Jezuïeten, rechts Franciscanen.

Voor de Portugezen was dit een strategisch verlies: de plaats lag veertig mijl ten noorden van Goa en was uitstekend geschikt als spionnagenest en ondersteuningspunt voor de Nederlandse blokkades van die stad.

De meest belangrijke ontwikkeling was echter die in de Chinees-Japanse handel. In 1633 bleek de Chinese piraat 'Nicholaas Iquan', nadat hij de Nederlandse maritieme macht had getoond wie de sterkste was, alsnog bereid een deal te maken om de zozeer begeerde zijde te leveren. Kentekenend voor die tijd was ook de verordening van de Heeren XVII dat men de 'inlanders' minder hard moest aanpakken en tegenover hun vorsten meer diplomatiek moest optreden.

Dit bleek zeker ook van toepassing op de handel met Japan. Al vanaf het einde van de zestiende eeuw bevond dit land zich in een proces van staatsvorming en centralisatie van het gezag, waarbij de openbare ambten en de macht in handen kwamen van ambtenarenfamilies. Elke buitenstaander en andersdenkende werd als een bedreiging gezien en in 1612 begon de vervolging van de christenen met als con-

sequentie ook de verdrijving van de Portugese jezuïeten. De aanwezigheid van de Nederlanders, die ten aanzien van geloofs- en handelszaken pragmatischer te werk gingen, bood de Japanners een alternatief om zich onafhankelijk te maken van de Portugezen en toch een kleine opening naar het Westen te behouden. De handel met de Nederlanders werd nieuw leven ingeblazen en in 1635 legde de nieuwe shogun Iemitsu strenge beperkingen op aan de Portugese handel en die van de Japanners overzee.

De Portugezen werden tenslotte uitgebannen en de Chinezen namen hun handel vanuit Nagasaki over. De VOC kreeg het eilandje Deshima toegewezen en verving de Japanners in de handel met Siam, Quinam en Tonkin. Voor de VOC hadden de ontwikkelingen op Formosa en in Japan niet beter op elkaar kunnen aansluiten. De VOC-import van zijde in en de exporten van zilver uit Japan stegen zeer snel. De handel tussen China en Japan was de motor geweest voor de Portugese handel in Azië en ook voor de VOC werd dit nu het geval. Het Nederlandse aan-

deel van de Japanse zilverexport was dertig procent van het totaal en betekende een enorme stimulans voor de handel van de VOC binnen Azië. Bovendien kon ongeveer één derde bespaard worden op de geldtransporten vanuit Europa.

In 1636 gaf de nieuwe gouverneur-generaal Antonio van Diemen, geheel op eigen initiatief, de aanzet tot een nieuwe strategische oorlogvoering tegen de *Estado da Índia* en de Portugees-Aziatische handel door middel van seizoenmatige blokkades van Goa. Die hadden als doel de zee en de Straat van Malakka vrij te houden voor kaapvaart tegen de Portugese handelschepen en voor de verovering van Malakka en Sri Lanka.

In Mei 1640 verzamelden de Nederlanders met vijftientachtig oorlogsbodems het grootste deel van hun vloot in Azië vóór Malakka, terwijl de bondgenoten uit Johore de stad aan de landzijde belegerden. Niettegenstaande hongersnood en ziekten en het feit dat er niet meer dan 260 soldaten in de stad gelegerd waren, bood de Portu-

gese bevolking taaie weerstand. De stad gaf zich pas in januari 1641 over.

Ook in Sri Lanka kon de VOC gebruik maken van een groeiende tweespalt tussen de koning van Kandy en zijn 'vrienden' de Portugezen. Dit leidde in 1638 tot een verdrag waarbij de Nederlanders, in ruil voor militaire bijstand en 'bescherming', het recht kregen om handel te drijven.

In de daaropvolgende twee jaren veroverden de Nederlanders, met toestemming van de Singhalezen, Baticaloa en Trincomalee aan de oostkust, Negombo ten noorden van Colombo en tenslotte het zuidelijke plaatsje Galle. Hiermee viel vrijwel de hele kaneelhandel in de handen van de VOC.

Toen Portugal in 1640 weer onafhankelijk was geworden van Spanje en in Europa met de Verenigde Republiek een wapenstilstand had gesloten, begon de handelsoorlog tegen de Portugezen in Azië, evenals trouwens in Brazilië en Afrika, pas echt.

In de eerste plaats duurde het tot 1642 voordat de wapenstilstand ook in Azië erkend werd. Vervolgens creëerden de Nederlanders in 1643 een incident over de verdeling van de kaneeltuinen bij Galle en verklaarden de wapenstilstand ongeldig, totdat die een jaar later weer van kracht werd verklaard. Vervolgens gaf de Engelse oorlog, waarin de Portugezen in Azië aan de Engelse kant stonden, de Nederlanders een goed excuus voor de verovering van achtereenvolgens Colombo, Jaffna, Tuticorin, Quilon, Cannanore en tenslotte, in 1663, Cochin. Hiermee had de *Estado da India* zijn eerste dieptepunt bereikt en was de VOC bij het toppunt van haar militaire en economische macht aangeland.

Conclusie

Commerciële overwegingen brachten de Nederlandse kooplieden en financiers ertoe in de vaart op Indië te investeren. Voor de Staten-Generaal was oorlogvoering en kaapvaart tegen de Spanjaarden en Portugezen de voor-

Literatuur

- J.C. Boyajian, *Portuguese bankers at the court of Spain 1626-1650* (New Brunswick 1983).
- L. Blussé, F. Gaastra (eds.), *Companies and Trade* (Leiden 1981).
- M.A. Ebben, *Zilver, brood en kogels voor de koning. Kredietverlening door Portugese bankiers aan de Spaanse kroon 1621-1665* (Leiden 1996).
- F. Gaastra, *De geschiedenis van de VOC* (Zutphen 1991).
- J. van Goor, *De Nederlandse koloniën. Geschiedenis van de Nederlandse expansie 1600-1975* (Bilthoven 1997).
- G.J. Knaap, *Kruidnagelen en Christenen. De Verenigde Oost-Indische Compagnie en de bevolking van Ambon 1656-1696* (Dordrecht 1987).
- A.J.R. Russell-Wood, *The Portuguese Empire, 1415-1808* (Baltimore/Londen 1998).
- S. Subrahmanyam, *The Portuguese Empire in Asia 1500-1700. A political and economic history* (Harlow 1993).
- E. van Veen, *Decay or Defeat? An inquiry into the Portuguese decline in Asia 1580-1645* (Leiden 2000).

Een mondiaal bedrijf

'In de 17e en 18e eeuw was Nederland een van de belangrijkste landen van de wereld. Nederlandse schepen voeren over alle wereldzeeën. De handel bloeide als nooit tevoren. Een belangrijke rol was weggelegd voor de Verenigde Oost-Indische Compagnie of de VOC, in die tijd de grootste handelsorganisatie van de wereld. Deze onderneming werd in 1602 opgericht, precies 400 jaar geleden. Alle reden om daar even bij stil te staan.'

Om dit stukje oriëntatiekennis te verdiepen heeft de SLO een lesbrief van zeven kantjes A4 gepubliceerd, waarin kort wordt ingegaan op veertien essenties van 400 jaar VOC voor leerlingen van het basisonderwijs en de basisvorming. Korte informatieve tekststukjes zijn voorzien van opdrachten of verwijzingen naar aardige websites.

Dit lesmateriaal is in de herfst op uw school gearriveerd samen met een boekje voor docenten. Als u echt werk wilt maken van de herdenking komt dat goed van pas. Het geeft allerlei aardige inhoudelijke en didactische suggesties, tips, achtergrondinformatie en, hoe zou het ook anders na De Rooy, een bijlage met belangrijke jaartallen.

Niet gezien op school? Bij de SLO is het boekje en een exemplaar van het leerlingenmateriaal zolang de voorraad strekt gratis aan te vragen. Mail naar Ria van den Bergh, r.vandenbergh@slo.nl

Breinbreker...

De VOC koopt ter waarde van 450 gulden hertenhuiden in Thailand. Deze worden voor het dubbele verkocht in Japan. Van het geld wordt Japans koper gekocht en weer voor het dubbele verkocht in India. Daar worden katoenen stoffen gekocht ter waarde van 2,50 gulden per lap. Deze worden op Ambon geruild: 30 pond kruidnagelen voor één stuk stof. Als de VOC de kruidnagelen zonder tussenhandel had willen kopen, had zij in goud de waarde van 0,25 gulden per pond moeten betalen. Reken uit hoeveel de VOC heeft verdiend door de tussenhandel.

naamste doelstelling. Vanaf het begin van haar bestaan had de VOC grote moeite met de Portugese aanvoer van peper en andere specerijen te concurreren. De doelstelling van de Staten-Generaal was daarom koren op haar molen in het streven om een monopolie in de specerijenhandel te verwerven. Toch bleek deze benadering weinig succesvol. De tactiek om met dezelfde middelen toegang te krijgen tot de Chinese zijdehandel mislukte volkomen.

Dat de VOC in de jaren 1630 toch een succes werd, was enerzijds te danken aan de door financieringsproblemen veroorzaakte neergang van de Portugese vaart naar Azië, anderzijds aan de politieke ontwikkelingen in Azië zelf waardoor de macht van de *Estado da India* en de positie van de Portugese kooplieden in Iran, Japan, India en Sri Lanka werden ondermijnd. Door diplomatiek optreden tegenover de Aziatische machthebbers maakte de VOC hiervan gebruik.

Van 1636 tot in 1663 voerde de VOC een strategische handelsoorlog tegen de Portugezen. Het zee-imperium van Portugal zakte hierdoor als een kaartenhuis in elkaar, terwijl de VOC een hoogtepunt in haar ontwikkeling bereikte.